

CSOKONAI VITÉZ MIHÁLY:

MAROSVÁSÁRHELYI GONDOLATOK

A ti szavatokra lelkem felhevűle,
És Vásárhely kies halmára repűle,
Mellyről végignézvén a székely földeken,
A hűs forrásokon, a fenyves bérceken:
E felséges vidék úgy magához ragadt,
Hogy szűk elmém éppen a felhőkig dagadt,
Színültig tölt édes hazámnak képével
És történetek zajgó tengerével,
Sőt kijjebb csapongván a népek sorsára,
Hol örült, hol búsult, mint világ polgára.
Mi is emelhet fel egy halandót jobban,
Mint ha az emberség tüzetől fellobban,
S úgy nézvén e földet, mint azonegy tanyát,
És a természetet, mint egy közös anyát,
[Emberül tekinti a földnek népeit,
Mint egy ház fekete s fejér cselédjeit,]
Az emberiségnek sorsán gondolkozik,
S az egek tisztébe beléavatkozik?
Ó, emberi szívnek állhatatlan vólta!
(Igy szólék magamban) óh, már amiólta
E földön értelmes porképek mozganak,
Mennyi változások, hány scénák vóltanak!
Hányszor mutatta meg az emberek szíve,
Hogy ő a jóltevő menyeeiek míve,
De miatta hányszor kellett e világnak
Piacává lenni minden gonoszszágnak?
Ha egy ember támadt, aki áldást ontott
Embertársaira, száz vólt, aki rontott,
Ha sok század alatt egy nép addig hága,
Hogy már mennyországá lett az ő országa,
Egy nap a hódító véget vetett néki,
S ma csak bús pusztákra rognak omladéki.
Keletről fú a szél . . . az éjszín haboknak

Cseppjei lomozó szárnyáról csorognak,
Arról jó, amellyről a dákok földére
A skithák bajúszos tábora bétére.
Mondd meg nékem, komoly fúvallat látád-é
Azt a Volga síkját, mely vólt az Árpádé!
Vannak-é ott, kik még mogorúl szóllanak?
Sohajtasz, - elsuhanasz, - értem, - elmúltanak!
Elmúltak, bédültek abb' a sírhalomba,
Mellyhez közelítünk mi is minden nyomba.
Tán nem is! ki tudja? egyszer megeshetik,
Hogy a Párizs helyét gonddal keresgetik
Trója és Babylon jövő tudósai,
S fókákkal pezsegnek London tört tornyai.
Hátha még ez a vár, mellyen andalgok most,
Vagy ledül, vagy őriz messzeföldi lakost?
Vagy nagy birodalom fényétől sűgároz,
Vagy benne két-három medvefi kopároz?
Csuda gondolatok, kétséges jövendők,
Változó országok, emberek, esztendők!
Míg elmém úgy bukdos ezeknek hátukon,
Mint ki nagy tengerbe evez kis ladikon.

Múzsák! kik e várnak alját megültétek,
Elbuggyant elmémet, kérlek , segísétek.
Mondjátok meg nékem, mi főoka annak,
Hogy itt szabad népek, ott rabszolgák vannak?
Itt a vidék puszta, ott terem s mosolyog,
Itt éles az elme, ott ködbe tébolyog,
Itt kastélyok állnak, s gályák a partokon,
Ott holt csendesség ül az omladékokon?
Gyarló tudatlanság! zablátlan indúlat!
Két démon, melly minden szépet, jót feldúlat,
Melly a kegyetlennek botot ád kezébe
S gyáva félelmet önt a gyengék szívébe,
Melly a babonának felhozván fellegét,
Elzárja a napnak fényét és melegét,
S hideg homályában olly csudákat tészzen,
Mellyek az észcsfrát elfojtják egészen
Csak a tudatlan fő, csak a zablátlan szív,
Ami téged, ember, magad kárára hív,
Ahol a szív feslett, a fő meg agyatlan,
Ott az emberi sors megsirathatatlan. -

Múzsák! most olly helyen elmélkedem, amelly
A világ abroszán legkritikusabb hely,
Melly a csínos nyugat s a durva kelet közt,
A hatalmas éjszak s tehetetlen dél közt
Középpontban lévén, tisztán kimutatja,
Millyen még az ember s földünk ábrázatja.
Itt van a legvégső óltára Pallásnak,
Az emberiségnek, a csínosodásnak,
Ezen túl keletre nevet a szép Moldva,
De a termés-elme nincs mással megtoldva;
Tovább, túl az éjszín tengernek habjain,
Vad tatár lovagol gazos pallagjain;
Túl a zömök kalmuk hordja sátorfáit,
Túl a mongol futja salétrom pusztáit;
Azon túl lakoznak a mandzsuk fiai,
A tarka tigrisek s a hajnal lovai.
Ezek mind okosak, emberek, de vadak,
Kiknek őseinkként, fő céljok a hadak,
Kikben a hódítás nemtelen szerelme
Elfojtja, amit hoz a jó föld s szép elme,
És ki az, ki végignézvén e népeket,
E világnak felén elnyúló földeket,
Ne borzadna, vagyis ne sírna ezekre
A még bóldogtalan félig emberekre!

Fordúlj tehát, elmém, bóldogabb táj felé,
Hol már a népeket az ész felnevelé,
Szemléld végig Erdélyt és Magyarországot,
Hol érzeni kezdik már a napvilágot,
Járd el Germánia hajdani Bakonyját
És csudáld most benne a múzsáknak honnyát,
Lépj a franciáknak kimívelt kertébe
S a péruai kincsek negédes csűrűbe,
Hol a másik tenger kékellő kárpitja
A leszálló napnak ágyát ki- és bényitja:
Nem kezd-é szívedbe nemes öröm szállni,
Látván, hogy az ember emberré kezd válni?
Nézd, a munkás éjszak mint nyüzsög és zsibong,
S dolgos méh módjára, keskeny kassában dong,
Az éjszak a köpű, a világ az a rét,
Mellyben a kincseket kurkássza szertesztét,
Sőt, számos rajt bocsát a messzi határra,

A Bengala s Boszton virágzó partjára;
De túl a szelíd dél áldott határain
Nézd a barna népet forró homokjain,
Vagy hever s éhezik a paradicsomban,
Vagy koldúl, vagy lop, öl, prédál alattomban,
Rongyos birtokossi ók a gyémántoknak,
Mord s paraszt kertészi a fűszerszámoknak.

Te vagy hát, óh Maros jámbor magyar vára,
Hol őszvefut a jó s a gonosz határa,
Te vagy a pont, mellynél a vadság eltűnik,
Te vagy, hol az ember érezni megszűnik.
Vigyázz! mert közel van a homálynak partja,
Elnyel, ha az észnek fénye meg nem tartja,
Akinék díszére építsél templomot,
És a vakság ellen hányj több-több ostromot.
Tele olly lelkekkel termékeny kebeled,
Kikben meg-megannyi Mentorid tiszteled,
Kiket a nemzetnek és a két hazának
A biztató egek gvámolúl adának.

Rajta, nemes lelkek, álljunk ki a gátra,
Már Európában csak mi vagyunk hátra,
Hívnak magok után a többi nemzetek:
„Magyarok! derék nép! mit késtek? jöjjetek!
Mit késtek? termékeny bennetek az elme,
Forr szívetekben a dicsőség szerelme,
Vitéz lángotokat jobbra fordítsátok
S a békesség édes hasznát munkáljátok.
A durvaság ellen közös kötést fonjunk,
S Atlástól Pontusig örök sáncot vonunk.”
Mégyünk, nagy nemzetek! ímé Dáciának
Túlsó határin is már megindulának,
Törjük az akadályt, mellytől nem mehetünk,
S mind az emberiség kertébe sietünk.
Vajha Moldvának is kies parlagjai,
Ameddig terjednek a Pontus habjai,
Magyar Koronánknak árnyékába menne,
S a csángó magyar is polgártársunk lenne!

Verseken tündöklő Erdély. Egybeszedte: Szentimrei Jenő. A Lapage Lajos könyvkereskedés kiadása, Kolozsvár, 1941., 125-128. oldal.